

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПІС
РІК ВІДАННЯ 2002
ВЕРЕСЕНЬ
Число 9 (9)
КІЇВ 2002

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА "ЧЕРНІГІВСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО"

Колонка шеф-редактора

ЖИВИЛЬНЕ РОДУ ДЖЕРЕЛО

У швидкоплині часу інколи ловили себе на думці: а що ми знаємо про свій родовід, кого із предків можемо стом'янити "неділім тихим словом", коли настає потреба повернутись подумки в історичні далечини? Гірко стає від того, що в країному разі можемо згадати ім'я діда, а про предка вже й не в змозі. Що ж, такі історичні бурі пронеслися над нашим народом, стільки січного та мудрого викосили всілякі ділчі - від московських думних дяків до хвацьких будівників комунізму, від хижо ощерених ординців до законах у броню німецьких благодійників. Тому і пам'ять наша стала кутовою, тому і засорли кількою осоковою живильни джерела нашого роду.

Чому ж ми розумілися поважати себе, хто відбив у людей бажання гордитися своїм краєм, чому разпорощуємося по всіх сілах із простягнуту рукою або стращаємо своїми задля розвою інших народів, сподіваємося на духовну та матеріальну допомогу інших? Питання залишається відкритим. Гірше того, воно постає перед намі все глобальніше, бо колись не зуміли ми догнати і переграти Америку, а тепер відстадмо все більше та більше і навіть не оглядаємося назад, у свою славну історію.

А варто було б гладати, думачати про власний, сказати б, до машній родовід, і про славних чернігівських князів, котрі узвеличили своїми справами, і про трагічних висококровних земляків на кшталт князя Ігоря. Во десь же поруч із ним у походах чи біля землі завжди стояли наші невідомі предки - вої, смерди чи переселенці, поети і мислителі. Во всіх ми - єдиний народ, єдині сверське плем'я, котре не слушаєш з іншими. Ми жили без варягів сотні літ, ми пережили їх тьму теменно, бо просли в рідину землю, бо тримали на своїх раменах націстичне, найблакитніше небо, і в цьому наша сила.

Варто було б гладати і про те, як через багато століть наша Чернігівщина стала серцею лівобережної козацчини, а славний колись Батурина знав івана Самойловича, і Дем'яна Многогрішного, і Івана Мазепу, що неподалік народився славний син українського народу Семен Палій, що в Ніжині відбудувався сумісниця Чорна рада, яка віддерекація усій повноті нашу менальність. І знову від споминів лішилась тільки гіркота - бо наші вожди не зуміли обстати скучно супроти царської еклзіаси, дали опукати себе хінтрінам і пронірінам принципельним, які й осіли на наших найблагатніх у сіні чориоземах, а сумирних поліщуків запрягли у ярма з допомогою висококровних земляків. Було багато будав, але не було мудрого голови. А народ же наш недарма застерігав у присліпі: що будав треба ще й голови...

Хіба можна забути, що наша сторона дала світові десятки, як не сотні, усталених вчених, поетів, художників, винахідників? Усі вони живилися джерелою водом Свірзині, усім давала силу рідна земля. Та коли із знаменитими вихідцями простилися, бо про них знає світ, то як бути з мільйонами сверів, які розчинилися в пластиах історії? А вони ж заслуговують на нашу увагу і новагу, во всі рівні перед Богом. Отож є над чим замінитися і дослідникам архівів, які ще не всі погоріли у вогні та не зотіли від часу, і чителям, котрі ще й зараз складають золотий фонд нашої духовності, і священикам, на плечі яких нині лягає велика відповідальність за збереження народної пам'яті. Зрештім, є над чим задуматися всім, кому не байдужа історія нашого зачарованого краю...

Гостріше думається про те у зв'язку з 200-літтям створення Чернігівської губернії. Як відомо, що подію люди сприймають неоднозначно - адже Указ сенату перекреслював останні обриси української - читай Малоросійської - незалежності, оскільки саме поняття Україна зникало з історичної карти світу. Не на час мені та й обсяги короткої статті не дозволяють це зробити - займатися науковим аналізом того, що дало наявому рідному краю царське рішення. Одне пам'ятімо: пікому во дне переписувати історію, її треба лише винніти достеменно, щоб не повторити помилки попередників. І ця ювілейна дата повинна стати лише приводом для того, щоб це раз подумати, що кожен із нас - чи то живучи в рідній стороні, чи працюючи в столичному Чернігівському земляцтві - може зробити для розкішівного свого краю, де незадовільно б'є живильне джерело роду, де найплодючіша земля і найвітніків небес. Тоді зникне безпам'ятство, тоді винні наші невідомі не прокленуть нас, лині живущих осі уже другий десяток років у вільний, незалежний Україні, що ми не зуміли використати історичний шанс, що потопили себе в болоті бездуховності та дріб язикових змагань за гетьманські булави і полковницькі бунички. Перед історією всі ми рівні, всі відповідальні за свій час.

Віктор ТКАЧЕНКО,
голова товариства "Чернігівське земляцтво"

Спасо-Преображенський собор - видатна пам'ятка архітектури XI ст.

ОДА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Благословений будь,
мій краю,
могі долі оберіг!
Нічого кращого не знаю,
як отчій сонячний
поріг.

Там все святе
і незабутнє -
від нив розлогих
до борів.
Там хата горнтиться
до мене
під знаком тихих
яворів.

Стоять собори
незрівнянні
під небом чистим
і святим,
і сонце осяєв бані
веселим блиском
золотим.

Де б я не був -
мій край зі мною,
він у мені шумить,
моє кров,
він озивається Десною
з борів густих, полів,
дібров.

Так розквітай,
мій рідний краю,
колиско сіверських
племен!
Тобі одного лиши бажаю:
будь у віках
благословен!

Леонід ГОРЛАЧ

НАШ ЮВІЛЕЙ

ІНТЕР'Ю ГОЛОВИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ МИКОЛИ БУТКА

- Чернігівщина - край, де один півень співає на три держави - Україну, Білорусь, Росій. Як розвивається зв'язки між народами на соціальному етапі?

- Справді, Чернігівщина - прикордонна область. І наше вигідне географічне становище дає можливість не лише співпрацювати економічно з Росією і Білоруссю, зокрема, Брянською і Гомельською областями, а й передматися духом двох братніх народів. Між собою дружать області, райони, трудові колективи.

Співробітництво трьох прикордонних областей базується на традиціях багатовікового добросусідства. Підкріплені міжрегіональними угодами про співпрацю, ці відносини мають стадій стабільний характер. Між собою дружать області, райони, трудові колективи.

Останнім часом великою вагою набуває економічна співпраця прикордонних областей. У грудні минулого року в Чернігові проведено українсько-білоруський бізнес-форум, який дав початок подальшій активізації

зовнішньоекономічних відносин між підприємницькими структурами Чернігівської і Гомельської областей. У лютому в Гомелі відбулася зустріч представників Чернігівської, Житомирської, Київської та Гомельської областей з питань активізації прикордонного співробітництва.

Цим літом в Чернігові на робочій зустрічі Президента України Леоніда Кучми та Президента Білорусі Олександра Лукашенка детально обговорювалися майже всі напрями співробітництва між двома державами, також і між прикордонними областями, підписано кілька міждержавних угод щодо співробітництва у різноманітних галузях.

В рамках програми Року України в Росії інавесії у Москві на Арбаті пройшла велика виставка "Чернігівщина запрошує до співробітництва", під час якої ділові партнери Росії та Чернігівщини укладли протоколи на мірів та договори про двостороннє

ЧИТАЙТЕ:

Чарівник вогненої краси
Справедливість - його ремесло
Добром зігріте серце

- стор.4
- стор.5
- стор.6

ПАМ'ЯТИ БАТЬКА

**Ми з батьком зажили вже по війні,
А до... Чеканням рваними літами,
До матері хилилися одні
Аж чотирима дрібними голівками.**

**А він все воював та воював,
І батальйон його Білоцерківський
"Великий вождь" на бійні посилив
Безславно-польські чи бездарно-фінські.**

**А як бідою вкрились небеса,
На Бога полішивши рідні душі,
Повів наш батальйонний комісар
В смертельний вихор гвардії "Катюші".**

**Чи пам'ятає ще Дніпро-ріка
"Катюш" тих заплі - в полум'ях-загравах,
І батька - вже тоді зам.ком.полка
І хіню кров в чернобильських отавах ?**

**У нас в сім'ї усі були "на ти",
Та тільки він з фронтів вернувсь до хати,
Явившись нам далеким і святим,
Його на Ви ми стали величати.**

**Були малі. Від радості дурні.
І кожен з нас питаннями проймався,
Чому у нього мало орденів,
А не про те, як він живим застався.**

**Він справді був великим і святым,
Як пан-отець, розумним і надійним
І видночес - упертим та крутим,
У добрих справах, як юнак, замрійним.**

**Із нього било джерело ідей,
Во ім'я справи і зради слави.
Він слухався і не слухався людей
І був завжди один в усьому правий.**

**А як красиво трави він косив,
Як знав лісі з усіми тайнами!
А скільки він дерев понасадив ?
Де не проходив - все цвіло садами.**

**Ніде, нізащо, всім наперекір
Він не ховався від бурі-непогоди,
Для нього не було умовних мір,
Він від природи був дитям природи.**

**А як же він обожнював бджолу
І пасіку - своє казкове царство !
Як той поет, співав бджолі хвалу,
Мед щедро роздавав, як благодарство.**

**А риболовство - сітками і вбрід
В болота, не на чисті світлі води.
А кожен вихід на звіріній слід
За будь-якої лютої негоди!**

**А росяні походи по гриби,
А ягід лісових рясна щедрота!
А м'яй футбольний, що не зінав ганьби
І, як снаряд, летів в чужі ворота !**

**А як прекрасно він співав, писав,
Як словом міг звернутися до народу,
Як він усіх навколо гуртував
І як єдинав священні узи роду.**

**...Багато літ, як батька вже нема
Ta серце зрозуміти відмовляє.
Він тут завжди між нами усіма,
Батьківським духом всіх нас окріяв.**

12 квітня 2002 року

Борис ІВАНЕНКО

Визвольним шляхами по рідній Чернігівщині пройшов у сорока третьому і Василь Іваненко, людина небуденої долі й характеру, знача на Чернігівщині що в довосні літа. Підтвердження цьому - рідкісний знімок: офіцер із Сіверщини (верхній ряд посередині) на врученіні бойових нагород в Кремлі з М.І.Калініним.

Мистецтво найдавніших часів на території нинішньої України значною мірою було пов'язане з керамікою. Дослідження засвідчують, що в XIX столітті в Україні керамікою, гончарством займається більше ніж у шестистах місцях. Створювалися навчальні майстерні, зокрема, в Опішні на Полтавщині, в Олеїні на Чернігівщині, в Дубинках, Василівкі на Київщині і багато інших. Серед основних осередків українського народного гончарства відома, зокрема, Чернігівська група, зв'язана з Ічнею, Ніжином, Королем. Сьогодні мистецтво кераміки в Україні створюється як народними майстрами, так і художниками професіоналами, які працюють у творчо-виробничих майстернях, об'єднаннях і на заводах. Одним із найвидатніших творів у цьому виді мистецтва є Народний художник України, лауреат премії імені Івана Нечуя-Левицького, професор Петро Петрович Печорний.

Народився він 2 вересня 1932 року в селі Райще Чернігівської області. У 1960 році закінчив Київське училище прикладного мистецтва, де вчителями його були великий майстер кераміки Дмитро Головко і митець Євген Святівський. Потім продовжив навчання у Ленінградському вищому художньо-промисловому училищі імені В.Г.Мухіної.

УЖЕ понад сорок років митець наполегливо й плідно працює передусім в художній кераміці, застосовуючи глину, ангоби, солі, шамот, полівін, глазурі, фарфор, фаянс, розпис, а також в декоративній скульптурі, станковому живописі і графіці, створюючи велику кількість висококудожніх керамічних виробів та скульптурних, графічних і живописних творів.

Петро Печорний - митець широкого творчого діапазону. У створенням ним численник, різноманітних за призначеннем, розмірами, формами і тематичним наповненням керамічних витворів характерними є постійні новаторські пошуки пластичної форми, наповнення творів тематичними рельєфами та розписами і досягнення кінцевого результату - силуетного образногозвучання твору. Суттєвим у важливим є те, що художник у своїх роботах напрочуд вдає розвинав і зображену давні традиції української кераміки.

Важко перерахувати все створене Печорним, починаючи від різних віз, глеків, горнят, штофів, козацьких люльок, плашетів з изображеннями архітектурних пам'яток, декоративного панно, люстри, бра до складних з кахлюмів, скрипток, скрипет, монументальних скульптур "Птах Фенікс", "Берегиня", "Лел", "Дерево життя" та інші твори митеця, які вивели його в авангард сучасного українського декоративно-прикладного мистецтва.

Окрім необхідно відзначити

монументально-декоративні роботи митеця для оздоблення інтер'єрів різних громадських споруд, де він був першою особою у застосуванні великих керамічних композицій при вирішенні комплексних завдань художнього оформлення і досяг в цьому відмінних результатів. Успіхи в цих роботах забезпечили наслідок природи обдарованості Печорного, його вірне розуміння художньої внутрішнії відчуття сутності монументального в мистецтві. Якін сам стверджує, монументалістом треба народитися, відувати монументальні у задумі, якій знайде вираження у творі.

Серед найбільш вагомих робіт в оформленні інтер'єрів - молодіжного кафе в Києві, Будинку культури в Полтаві та Будинку культури ради гуру "Агрономі" на Миколаївщині, заводі радіопропагандів в Чернігові, вестібюль і кафе новозбудованого телекентру в Києві та інші.

Починаючи з середини 60-х років ХХ століття, твори Петра Печорника експонувалися на багатьох престижних виставках українсько-

го мистецтва в нашій країні та інших країнах світу, зокрема, в Росії, Канаді, США, Австрії, Бельгії, Німеччині, Польщі, Югославії, Монголії, Японії. Чимало його робіт знаходиться в експозиціях художників, історичних, красаознавчих, етнографічних осередків та музеях народно-декоративного мистецтва областів та міст України.

Серед найбільш вагомих робіт

віддадено митецю кафедрою монументально-декоративного розпису і кераміки в Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва та дизайну ім. Михайла Бончука, веде активну громадську діяльність в Національній Спілці художників України та Українському фонді культури як

член правління і Попечительської Ради програми "Нові імена України", покликаної виявляти і підтримувати в творчому становлені обдарованої молоді.

Все зроблене Петром Петровичем Печорним у розвитку національного мистецтва засвідчує його самовіддане, патріотичне служіння Україні, яку він у своїх творах символічно вітлює в образі птаха-Фенікса. Отже, художник дуже зустрів свої 70-ліття від дня народження, з чим його вітаємо щиро.

Дмитро ЙОНОК,
Заслужений діяч мистецтв
України,
член-кореспондент
Української академії
архітектури

ПОРТРЕТ ГРИГОРІЯ ГАЛАГАНА

У фондах Чернігівського художнього музею зберігається полотно, якому наступного року виповниться 160 років. Його історія досить цікава, хоча головное її цінність, на мій погляд, є сама постачання зображенням наївських представників біларенського двоєрства ХІХ століття, видатний державний та громадський діяч точної Російської імперії, наш земляк Григорій Галаган.

Написаний Василем Себріковим, вільновідповідно діворюю подією, як засновником Імператорської Академії мистецтв в довгі часи відмінно працював, то волею чи неї обізваних несколько поміщиків, которые со своєю стороною публічно заявили о своєй солідарності із супорядкованими панівними правліннями.

Саме за порадою своїх наставників Григорій Галаган зміг здобути діворюючі звання.

Портрет було написано в Римі, куди наприкінці 1842 року після змінення юридичного функціону Петербурзького університету приїхали багаті нащадки відомого українського

Задум про зображення посвяченого, якого відомого діворюючого, що сподобався доні селянам Тарасу нащадку, в якому Григорій Галаган.

По суті, саме з цього часу починається його величезна подвійниця, меценатська діяльність, якій він поспішав з кінця свого життя.

У портрет, що видно вирізняється зображенням зображенням представників галаганівського роду, де Григорій Галаган зображені в дітлахах, під якими віддає своє помістя разом з будинком та землею.

глибока вроджені гідність і певністю 24-річного молодого чоловіка, висока внутрішня культура та розум.

І він дійсно глибоко розірвавши всім, що отримав у спадку, а також тим вистоявши, що спадкові відродженні розивались у собі.

Декілька згаданих панівністей Григорія Галагана заслужують уваги. Це були сини та онуки Тараса нащадка, засновника Тарасівського видавництва в Петербурзі, що дали сильний поштовх піднесенісм української культури. Як благородний і підвидом, опиувався народним талантом, знаним хобзарем О.Вересаєм, будинком М.Сарбінським, Шангаївським та іншими. Були з другими стосунаками з прізвищами діворюючими, які виникали від імені та прізвища.

Григорій Галаган був видом анатором фольклорно-етнографічних студій, чиали сил віддав збереженню українських писем та видавно писемним видавцем з батьком та сином Тарасівськими видавцями велику роль в організації українського видавництва в Петербурзі, що дали сильний поштовх піднесенісм української культури. Як благородний і підвидом, опиувався народним талантом, знаним хобзарем О.Вересаєм, будинком М.Сарбінським, Шангаївським та іншими. Були з другими стосунаками з прізвищами діворюючими, які виникали від імені та прізвища.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Це були сини та онуки з країн в історії України, які заснували сільські міста та села, в яких збудували сільські панівністі та інші панівністі.

Ірина
РАЛЬЧЕНКО

Цієї осінньої тихої пори умиротворення природи хочеться глибше поринати в пласти вічності, а не плисти на буряних просторах сучасності, думати не про дріб'язкові справи, а про стовпові істини людського буття. І коли вам пощастиТЬ зустріти людину глибокої душі, високої порядності, то спілкування з нею принесе справжню насолоду, віру в те, що не все на світі продається. І тоді виискравлюються крилаті слова незабутнього Олеся Гончара: "Бережіть собою людських душ".

Цим девізом все життя передається і наш уславлений земляк, голова Верховного суду України Віталій Бойко, історія життя якого багато в чому показова для цілого покоління українців. Отож буде справедливим оприлюднити коротку розмову з ним, яка відбулася напередодні ювілею земляка.

- Віталію Федоровичу, Ваше коріння родове заглиблене в село Країнині Ніжинського району.

- Так, і я дякую долі, що виродився і виріс на благодатній чернігівській землі, що маю такі земляки, як прості люди з Країнині.

Якщо повернутися до оточного порогу, то завжди згадується, що в нашій родинній заміські в кожному були свої обов'язки. Інколи дивлялося на присадибні ділянки, на дачі - бо й самин маю хату в Переяслав-Хмельницькому районі, звичайну селянську хату з чималим городом, бо не люблю різні дачні поселення, де ні з ким поговорити, чую нарікання на те, що важко обробляти клапоть землі, а сам каку своїм дівчатам: цих двадцять соток були для колгоспниці нормою на півдня. Я сам змалку не розлучався з санкою, нас корін, заборляв матері на трудодень скіртуванням соломи чи сіна. Ніде правди діти, командно-адміністративна система вичавлювала із селянами все, то було крізьнє право для села. Але ставлення до праці, вироблене у селян віками, дас ім можливість працювати в будь-якій сфері. Батьківське виховання поваги до праці залишилось в мені на все життя, я ж його передаю своїм дітям та онукам.

Що іще вдається особливо важливим, так це збереження чи поновлення історичної пам'яті поколінь. Ніхто нам не підказував - а частине забороняє - дослідити, хто ми, з якого роду-прапору. Колись посадив я підсобу батька з мамою (Федір Федорович та Мотроні Олексіївна жили люблячи і померли маже в один день 1999 року) та й заходився розпитувати, хто у нас діда, а хто прадіди. Призналися, не всі вони знали, і я шкодую, що свого часу не розпитав діда з бабою по материній лінії, які багато чого знали. Дядько моє батька теж має прекрасну пам'ять, прожив довго, міг стільки розповісти про село, і коли вони пішли з життя, тільки тоді зрозумів я, яка це втрата для пам'яті роду, як ми легковажно, ігнорували пам'ять. Я щасливий, що мій молодший брат Микола - до речі, інженер за освітою - взвісив за створення історії Країнині і навідкрив безліч цікавих фактів. Тепер і я знаю, що ми теж корінні козаки, що за нами велике і славне життя, що село наше має пишатися славними людьми.

Зрештою, осиротівши, ми теж вишили на смейній раді зберегти рідне дворище, щоб було де збиратися при потребі, то й віддали хату наймолодшому Миколі. Ось

відробить ще своє у Києві та й повернеться на рідні креси, буде й нам до кого навідуватися душу відвести. Нас же в батьків було аж п'ятеро. Всі отримали імену освіти, але, як писав колись Тарас Шевченко, "розбіглися межі людьми". Старший брат Михайлло в Кієві, сестра Ольга у Дніпропетровську долю знайшла, Валентина вкорівилася в їоні. Але ж рідний дів вінти до себе, як церковна свічка на величезні, і всі ми не промінемо нагоди переступити отчій поріг...

Моя доля змікула була огоршено рисним потом. Допомагав мамі в полі. Батько був прекрасним теслею та столярем. Коли після закінчення десятирічки в Григоріо-Іванівці вступив до Харківського юридичного інституту, то на кожних канікулах ішов у бригаду майстрів, під батькову руку. Брав сковорі, рубанок - і в роботу. Будували школу в рідному селі, в Григоріо-Іванівці, підряджалися будувати хати селянам. Так що різні інструменти мені добре знайомі, і зараз нікого не прону, щоб зробити мені чи книжкові полиці, чи пояс із дерева в хаті. А бібліотека в мені велика. Як починав суддівську кар'єру, трохи у мені було обмаль, то не збирало книги. А коли став головою Донецького обласного суду, почав збирати більшу колінку, та й заходився збирати власну бі-

ліотеку. Тепер у ній десятки тисяч томів, здебільшого юридична та історична література. Школа, часу не тає багато лишилося. Отримав недавно 150 томів з історії, подивився інколи на цей скарб і подумав: чи встигну прочитати до кінця життя?

А ще першін я від матері люблю до працювання. Мати обшивала сільських жінок, моєм же обов'язком було відпрацювати додално борти, хлібництва. Прягнуло, коли їшов я на навчання в інститут, мати поинтила мені підквиток, бо під за цим було підквиток, то не збирало книги. А коли став головою Донецького обласного суду, почав збирати більшу колінку, та й заходився збирати власну бі-

велосією спішно поправляти справу.

Після закінчення вузу мріяв повернутися на рідну Чернігівщину. Але мені сказали їхати туди, де велика плиність кадрів. І опинився я в Дніпропетровську, і став він для мене особисто доленосним.

Прихали до мене на практику харківські студенти, з якими нещодавно вагони розшантажував на станції, підроб-

ли, а Ларисин Славко, якому минуло лише дев'ять місяців, змушує діда частіше наїздити до внука - як тільки запінішся на кілька днів, малюк схахтається з перелуки, почувши дідів бас, так що треба змінююти дружбу.

- Багато чинів говориться про вироблення в Україні правового поля, про його велікі історію...

- У нас давні традиції передової судочинства. Маємо

людей, це стало вже рисою мого характеру. Треба вміти вислухати докази всіх сторін. Аналізуючи чутки, інформацію, я завжди думаю: а так воно було чи ні? Є предпосилка невинності, але є й предпосилка винності. Треба думати, що людина порядна, а якщо в неї є якісь негативні вчинки, мусить їх довести. Добре, що я ще ніколи в житті не чул поза межами судової установи якісь претензії до мене, критику, погрози, і я цим гордуся. Колись я взагалі ходив без охорони і нікого не боявся.

- Жодна людина не живе тільки роботою, бо світ дуже різноманітний.

- Це дійсно так, і кожна людина вибирає щось для себе, для душі. Люблю читати книжки, особливо історичні. До речі, коли я був послом України в Молдові, довелося супроводжувати нашу делегацію в Бендери, де, як відомо, був похований Іван Мазепа. За прокотом мав виступати. Але що об'єктивного міг сказати, коли про Мазепу нам казали, що він зрадник? Тоді я й подумав, що нам потрібно уважно вивчити свою історію, особливо її трагічні сторінки, і бути об'єктивними, дивитися на давнину з позиції часописності, зрозуміти, яку мету ставили перед собою історичні постаті.

А це люблю столячувати. А ще із захопленням збираю гриби. Це в мене ще з дитинства.

- Багато говориться про духовне відродження нашого народу.

- Все починається з рідного куточка. Країнині для мене - святе місце. Там мої кревні з'явилися, там мене хрестили церкви святої Варвари, в якій свого часу була і школа, і склади, і хімічна фабрика. На жаль, вона була дерев'яна і згоріла в 2000 році. Саме звідти ходили мої батьків. Так от, одного разу наїдався я в рідне село, а люди до мене: допоможіть побудувати новий храм. Я захопився цією, порадив створити фонд, щоб все було без порушень при зборі коштів. Спільно нашукали спонсорів, безкоштовно виготовили проектну документацію в Чернігові, і через рік звісівся під небо справжній собор. То притулок для людських душ, то гарантія нашого безсмертя.

Нарешті от-от має прийти в мое рідне село, як і в сусідні, голубе паливо. В цій справі особлива роль належить нашому славному Івану Степановичу Плющу, хоча й я не стою останньо. Так що наші з'явилися з рідним краєм не пориваються.

- Віталій Федорович, Ваші земляки широ здоровлять Вас із чорговим ювілеєм, значать здоров'я, щастя, вірять, що Ви ще довго будете утверджувати в Україні справедливість.

Розому вели Леонід КОВАЛЕНКО та Борис ІВАНЕНКО

У нас давні традиції передової судочинства. Маємо гордитися, що саме Пилип Орлик першим у Європі розробив конституцію, де є чіткий поділ гілок влади на законодавчу, виконавчу та судову, і зробив це на добрих сто роках раніше, ніж у США. Так що засади правової держави пішли у світ з України, і нам не треба про це забувати.

Робота в правосудді надзвичайно складна, суддя має бути заважки в центрі конфлікту, завжди його рішенням хтось невдоволений, а хтось радіє. Одна людина вважає, що її права потонтили, інша - що її правильно захистили. Часом ловчи себе на думці, що з роками суто службові маніпуляції становлять рисами такого характеру.

- Якими ж принципами Ви керуєтесь в житті?

- Хтось колись сказав: справедливість - мое ремесло. Як на мене, справедливість має керувати людськими діями, надто в судочинстві. А ще цінну в людині обов'язковість. Для судочинства це особливо цінне, бо пов'язане з інтересами людини. Має бути рівне ставлення до всіх

НАЙДОРОЖЧА НАГОРОДА

скрутну годину поруч завжди рідин земляки...

Іван Степанович по праву отримав цю нагороду - адже навіть при най-

більшій часовій скруті він не минав жодної нагоди побуті в земляцькому колі, виступаючи з різними ініціативами, підтримуючи будь-яку свіжу ідею. Говорить ж про конкретну допомогу боржняцям - то окрема розмова. Все, як мовиться, на людських

очах. Сама на цьому її нагодували у вітальніх промовах члени Ради товариства, які зібралися на уроčисту подію.

ДОБРОМ ЗІГРІТЕ СЕРДЕЦЕ

Сонячного погожого недільного дня 22 червня 1941 року докотилася до Смолина страшна новина - почалася війна з фашистською Німеччиною. І невдовзі провели вони батька до Козерізького лісу, де був збрінний пункт.

- Я повернусь, я обов'язково повернуся! - казав батько і нишком змахував слози. - Повернуся з перемогою...

ІШОВ і наче у воду впав. А за який час у село ввійшли німци. Правда, недовго побули, іх замінили угорці. Збігувалися над людьми, обдирали їх до ниточки. А коли полишили Смолин, то взялися палити хати. Згоріла хата Компанців. Правда, частину села врятував Миколичин дід по матері Роман Гордійович. Він під час першої світової війни був у австро-угорському полоні, вивчив там угорську мову, от і звернувся до своєї вояжки іншою мовою. Подіяло...

Спочатку жили в погребі, згодом википали землянку. Тяжко було неймовірно. Та гріла маєсенька надія, що батько повернеться, він же обіцяв, може, дуже далеко він, важко звідти добиратися... Не раз бігав Миколка на край села, у всі очі виглядав батька. Як і того разу, коли, повернувшись, сидів на печі...

І тут раптом, з брязкотом поспалається шишка, у вікно просунулось щось чорне, оглушило пролунав постріл. Мати, наче підкошенна, впала на доділку. Микола з страшним криком відчав кинувся до неї. Припав, благав озватися. Марно. Куля бандитів пробила серце...

Хоча це було у вікзе загиблому туманом давнини 1945 році, коли хоплоно минуло 7 років, та мій співбесідник Микола Прокопович Компанець здрігнувся, потенів на обличчі, потер очі. Довго мовчав. Відно, не загоїлися рані від двох невимовно важких втрат...

- Знетамленого, мене забрали до себе бабуся Катерина і дід Гордій, - тихо мовить Микола Прокопович. - Оточили любов'ю і увагою, хоча хто може замінити рідних батьків...

З великою теплою, ніжністю, вянкністю згадує Микола Прокопович свою першу чудову вчительку - Уляну Іванівну Ткаченко. Коли закінчила семирічку, то виїршив навчаться далі в селі Ковпита, де була десьтирічка. Жив на квартири, згодом - у гуртожитку. А щосуботи - додому, до рідного Смолина. Нічого, що туди аж 17 кілометрів. В теплій час їздив на велосипеді, а взимку та пізньо осені - пішака. Іноді доводилося долати кучугури по пояс. Назад ніс чималу торбину, щедро напаковану салом, огірками, помідорами... Нічого не жаліли для вінку дід і бабуся.

І в десятирічці Микола був першим у своєму класі. Особливо захоплювалися хімією, не раз їздив на олімпіади з хімії й повертається переможцем. Куди йти чититися далі, виїршив давно - в сільськогосподарський інститут,

він не уявляв свого життя без землі, малювничих краєвидів, без сільських широких, добрих, турботливих людей....

Дісталися з друзями до Мелітополя: вибрали Мелітопольський інститут механізації та електрифікації сільського господарства, зайшли до інституту, розуміння, що до чого, зіткнули: ого, дев'ять він на місці! Нащо було забиратися в таку ділоч... Ale Микола рішуче труснув головою: нічого, проб'ємося! I він та ще один його товарища чудово здали екзамені та стали студентами.

- To був гарний час, - лагідно вспомінається Микола Прокопович. - Скажу без зайвої скромності, вчivсь я не просто очохе, а мов губка, всотував знання, щоб вийти з стін вузу повноцінним фахівцем. Отримував підвищену стипендію, можна сказати, ще студентом пройшов школу трудового гарту: були праця в колгоспах, практики... Дівчі виїздили до Казахстану, одного року я трудився комбайнером на жінках, другого - шофєром. А що це таке працювати в тому пекельному ступу, мабуть, не варто говорити....

А ще він всеріоз захопився велогонками. І дісяг таких успіхів, що був капітаном збірної інституту з велоспорту, членом збірної області, республіки, став майстром спорту.

А коли закінчила інститут, його хотіли лишити на кафедрі. Не інакше став більшістю, доктором наук, зробив би неабиякий внесок у механізацію сільського господарства чи виховав би когорту співажних спеціалістів. Але кортіло близьче до землі, хотілося віддати

свої знання розвою сільського господарства. I він без направлення поїхав на Хмельниччину. Дехто з керівників артилії досить скептично поставився до юного "самозванця", а от голова колгоспу "Шляхом Леніна", потомствений хлібороб, фронтовик Павло Федорівич Шегельський відчув, що

Тут сталася знаменна подія в житті Миколи Прокоповича: йому сподобалася красива, прямізна, енергійна завідуюча сектором Галина. I вона по-тунулася душою й серцем до вродливого, добросердіого юнака. Створили місця, освячену

Очоливши міністерство хлібородуктів у 1987 році, М.П.Компанець зробив чимало добра для України. Навіть короткий перелік враже - збудовано 41 млин, чимало комбікормових заводів, чотири макаронні фабрики, завод з переробки гречки для дитячого харчування, хлібозавод №13 у Києві - і все це запрацювало на новітньому закордонному обладнанні.

має справу з перспективним аграрієм і візя його до себе головним інженером. Працював він повноціно, встановивши щоб виїв себе чудовим організатором. Молодий колгосп убрали його своїм комсомольським ватажком. Микола Прокопович, так його стали називати, і тут розвинув бурхливу діяльність, так підняв авторитет комсомолу, що організація дішла до району, області, і його обрали делегатом ХІІІ з'їзду ЛКСМУ, а на з'їзді — членом ЦК ЛКСМУ.

Хороши були тоді керівники українського комсомолу, - добро струменить з сиво-блакитних очей мого співбесідника. - Я є особливо відчук, коли став першим секретарем Дунаєвецького району комсомолу, а згодом - територіального управління райкому комсомолу на Хмельниччині, куди входили чотири райони...

любов'ю, взаємомінливістю, взаємодопомогою родину.

- I виршили ми з дружиною перебратися на Хмельницьчину...

- Знову запитання - чому? Адже на Хмельниччині ви були оточені заслуженою шаною. Гадаю, могли запросити на високу партійну посаду.

- От-от! Запросили. А мені захотілося на конкретну господарську роботу... Поставили мене головним інженером Ржевського хлібородуктимального господарства...

І знову Микола Прокопович, розгорнув кипчу діяльність. Отож не випадково він швидко піднімається, так мовити, про службовими щаблями, аж-ніяк не дбаючи про кар'єру, а все віддаючи справі, якій служить. Був директором великого Тростянецького хлібородуктимального підприємства, затім - керуючим Тростянецьким районним об'єднанням сільгосптехніки.

Народився син, котро-

ся його талант як визначного керівника і, що важливо, справжнього піклувальника про людей. Збудував нову сільгосптехніку, спорудив кілька житлових будинків, за що йому склали щіру дяку працівники сільгосптехніки, звів майстерні для ремонту комбайнів, побудував стадіон...

Звичайно, ж, такого умілого, енергійного керівника швидко поцінували в області, його запростили на посаду заступника голови Вінницької сільгосптехніки, згодом він став начальником обласного об'єднання хлібородуктів. Микола Прокопович навів зразковий порядок, зміцнив кадри, реконструював господарства, побудував елеватори. Насіння успішно запрацювало об'єднання, свідчить бодай те, що на його базі не раз проводилися республіканські семінари. "Учиться гospodarювати в Компанії", - казали керівники з столиці.

За свою ударну працю М.П.Компанець був нагороджений орденом "Знак Пошани". А міністр заготівель Іван Іванович Шматольян запропонував М.П.Компанецю стати його першим заступником. "Добро" дав сам перший секретар ЦК Компартії України В.В.Щербицький, а він, як відомо, був справжнім керівником, досліпливим при видобуванні кадрів.

Згодом він разом з І.І.Шматольяном переходить до міністерства хлібородуктів.

Надзвичайно багато було зроблено міністерством, коли після катастрофи на Чорнобильській АЕС почалася боротьба за угинування ядерного монстра, I, без перебільшення кажучи, душою таї невісилу турботи про ліквідаторів, воїнів, потерпілих від аварії разом з І.І.Шматольяном був М.П.Компанець.

Згодом він разом з І.І.Шматольяном переходить до міністерства хлібородуктів.

- Збудувати церкву на пагорбі, яку ортодокси розібрали в 70-х роках. Ми з мамою ходили молитися до неї, щоб Всешишній уберіг батька в страхолюдній війні... А опися я сам прохав Бога, аби батько й мати зустрілися на небі. І приходили до мене бодай у сні...

У всіх своїх справах Микола Прокопович відчущав надійну підтримку коханої дружини Галини Миколаївни, яко, да речі, багато років чудово працювала економістом. Пишеться він сином Миколою - шанованним доцентом Вінницького технічного університету. Радіують дідусь й бабусю славні онуки Сашко, Діма і Настя.

Віктор КАВА

На фото:
у дружньому сімейному колі
Під дужими крильми (Уляна Іванівна Ткаченко з своїми учнями М.Компанецем та А.Ткаченком)

Незаперечний факт, що український дух, глибинне слово, існують у світі донині лише завдяки сільським мегаполісам, вони наповнюють незинченюю силою великі, всуць зросійщені міста з урбанистичним нівелюванням людської природи, неминучим для на-шого народу, котрий століттями перебуває під чужими вітрами і смерчами, які викор-вувають саме поняття - українець. І коли нині наші села передають у жалогідному стано-вищі, коли постає питання - жити йому чи вимирати - кожна благородна ініціатива істин-них патріотів, що встигли волею долі осіли в містах, кожне намагання допомогти рідно-му краю набирає особливої ваги.

ДНІ ТРИВОГІ І СПОДІВАНЬ

Про це подумалося мені після розмови із В'ячеславом Олександровичем Проценком, який є заступником керівника Борзнянського осередку національного земляцтва. Людина високого інтелекту і подвигництва, він кожку вільну хви-лину - а їх у голові працівниця - ВАТ "Мерідіан" ім. С.П. Корольова не та же й багато - віддає своїм най-ріднішим людям, він разом із своїми трьома братами по су-ті склав серцевину низового колективу нашої громадської організації, який встиг зробити чимало добрих справ залишаючи та розкішту чарівного кутючка землі на берегах Борзнян-ріки. Оскільки на прикладі роду Проценків можна уявити все без-мерте багатство свершень, на-ша розмова й почалася саме з цього.

В'ячеслав Олександро-вич, народ складається з окремих живих рідів, окремих людей, вони - клітини великового організму, які творять неповторний генетичний код нації. Чим характерний рід Проценків?

- Сказати, що вів якийсь особливий, не можна. Та й заглянуті в глибину віків я не можу, оскільки так сталося, що наша історична пам'ять падла куна в силу багатьох обективних обставин. Зате добре знаю, що наш ініціатор рід започатковував в ху-торі Любомуріца, що по трасі на Київ, за які-ось дев'ять кілометрів від Борзни. Колись там була велика заводь, яка змаліла до звичайного болота, колись спокійно і вільно текла річка, біля якої знайшли притулок добрих сто тридцять дворів.

Знью, що діл мій Петро Микитович походив із борзнянських міщан, а бабуся Параска Никифорівна належала до козацького роду. Поборяні, народили однадцятьо дітей, вміли працювати, а тому жили досить заможно. І коли радянська влада взялася за рево-люційні перетворення на селі, іх було розкуркулено. Ненавіз з великої родини залишилося в живих п'ятеро дітей, а земля застогнала від нових господарів, серед яких верховенствували вівчарини гульби.

А час неспинно рокручу-вався по спіралі. І коли прийшла Велика Вітчизняна, всі четверо братів Проценків, а серед них і наш батько, пішли на фронт боронити Вітчизну. На війні у кожного доля склалася по-різному.

Батько наш повернувся з війни в сорок п'ятом, після восени, на Михайлів, одружився на Галині Суденко із сусіднього хутора Кас'янівого. Закинув фельдшерську школу, лікарівських, працювали ковалем, пастухом, закінчивав трудовий шлях на посаді за-ступника голови колгоспу в Головенках, після повернення на родове дворище знову впівну у кузню.

З великої любові та пова-ги і мі з'явилася. Шопранда, діл з бабою були багаті на-дітвору, а нас у батьків наро-дилось всього четверо. Спершу Олег з'явився на світ, дали

після мене Тарас і Юрко. Всі закінчували початкову школу в Любомуріці, всіх учили славні педагоги Микола Гаврилович та Євдокія Хомівна Забули. Де то вони тे-ри, ті мудрі наставники, ку-ди закинула їх доля? А може, вони й на світі блому немає, зате в нашій п'ятірі й досі бринять їх голоси...

Затим почалися пошуки життєвого шляху. Колгосп, сіно, зерно... Мати ланкова десятки років. Ми виходили в люди, вчлися, діти дітилися, підтримували одне одного но-братьєвські, здається, нині не пасем задніх. Олег - за-ступник генерального директо-ра банкното-монетного дво-ру, Тарас став полковником, ін-транс заступником ректора Ірпінської академії податкової служби, Юрій керує великим заводом "Гріппінш". Мое-ж життя пов'язане з колишнім заводом "Радіонприлад" ім. С.П. Корольова. Працював фрезерувальником в одинад-цятому цеху, вчлися, ріс по службі, доки нині не очолив

- Безперечно. І можливе-це тільки завдяки єдиному бажанню: що ти можеш зробити задля найрідніших людей? Ми з братами теж за-мисливалися над цим. Згодом піхали вчительськіх у Загорів-ку, там на обеліку висипане прізвище рідного брата матері, який згірів у танку на Харківщині. Із дня 9 травня минулого року. Цей день для нас сяятив, бо всі нації лід-ки разом із батьком були учасниками війни. Так от, прихали ми покласти квіти, а обелік був практично зруйнований. Тікло стало на душі від нашого безпам'ятства. Звісно, а скільки добра висіли в рідну землю професія Д.Ф. Чернега, В.М. Малиненка та інші.

- В'ячеслав Олександро-вич, Ви людина сільська за народженням і духом. Чи не болить Вам доля нашого чернігівського села, яке переживає не кращі часи?

- Ще й я! Борзнянка

Олександрівна. З нашою до-помогою видано путівник, та й взагалі допомагаємо мате-ріально музею, бо вірмо, що колись він потрапив у золото-кільце Чернігівщини турис-тическою на всі блочі проблеми рідного краю.

- Так, брати Проценки стали співаками благодій-никами Борзнянщини. Але ж так саме діють і інші земля-ки?

- Безперечно. Тільки на ра-хунку знаменитого замка Івана Степановича Плещея стільки добродійних спа-р, що вже не викрещлися із народ-ної пам'яті. А скільки добра висіли в рідну землю професія Д.Ф. Чернега, В.М. Малиненка та інші.

- В'ячеслав Олександро-вич, Ви людина сільська за народженням і духом. Чи не болить Вам доля нашого чернігівського села, яке переживає не кращі часи?

- Ще й я! Борзнянка

била краєм великих людей. А тепер села, які давали Україні цих людей, просто винирають. Той же наш кутір. Колись була вулиця під назвою Труба - так жили люди на прізвище Труба. Так от, нині з правої сторони залишилася піль-ки наша маті в хаті, їй сімдесят шість, якою за-беремо в Київ, нікого не буде. З лівої сторони теж чотири хати живі, але тримаються залявки ветеранам. Решта хат безлюді, пограбовані, школа потрощена, вули-я в умах, поля позаростали бур'янами. Видили-ми матері три гектари землі, а де ж вона у спільній нині? Може, ми б колись обробляли її, щоб була потреба при-прати в рідині місця та посід-дати гуртом у хаті, де її зараз у словці стирчить костьль, на якому трималася колиска, що вигодзала всім чотирьох, стоя-ти стіл півстолітнього ігу, за яким ми й зараз інколи забираємося.

Але як те збирания без батька? От колись було. Дзвонити вів у Київ: прий-де, пора сіюти косіти. Ми додому. В четири ранку вий-де віп'ятій. Пройдемо по руці - а позаду п'ять поко-сі, почерніємо назад - десять, уж я вистачає на харчі худоби. А увечері сядемо за стіл. Мати графиня горілки посередині виставляє. По дві чарки кожному - а вже гра-фіна й немає. І залудне піс-ня про гору високую, про зелений гай, про славну Украї-ну. Радісно на душі, що ми-но стоимо на землі, не те що ни. Так що треба що робити, бо помрутъ села - не виживе Україна.

- Сподівамося, що воини таки виживуть, бо є у нас такі люди, як кінські бор-знянці - люди а чистою совіс-тю і великою любов'ю до рід-ної землі.

Під нашим контролем по-стійно знаходиться музей слав-етного художника О.Сасенка, долею якого так активно опи-кується донька майстра Ніна

БАТ "Мерідіан" ім. С.П. Ко-рольова.

- Справді. Сіверщина ба-гата на славніх людей, які не губляють пам'ять у столиці. Але ж у кожному велико-му місті мають бути свої ду-ховні острівці?

- Таких острівцем для нас стало Чернігівське землянство. Ми відрівналися від рідної землі, коли нам було як не по-тихирідніть, то трохи біль-ше років. Скучали за рідним селом, де все святе - клінтик землі на березі Борзнян-ріки, дуб на городі, вигнані-ти. Сталося так, що Віктор Ткаченко мешкав по сусідстві з майже братами Олегом та Юрієм на Оболоні. Одегут зустрівся якось із Віктором Вікторовичем, якому, на наш пог-ляд, належить основна заслу-га в діяльності рідного громад-ського об'єднання. Він розпо-знав нас, що воин, і ми всі четь-веро прийшли до офісу, на-писали заяви про вісті і по-зупало роботу. На першому ж за-сіданні борзнянського Юрка обра-ли головою осередку. Він най-молодший, енергії більше, хай трудається для громади.

- Відомо, що одним із зав-дань земляцтва є посилення до-помоги кутючкам рідної зем-лі...

соромно було навідатися в Загорівку.

Далі таке. На прохання го-лови райдерджаміністриї Володимира Миколаївича Биковича - а у нас із ним тіс-ні контакти встановилися - наш завод виготовив дві пар-ти медичного обладнання для Борзни та Комарівки. Тепер обидва медичні заклади осна-щені сучасною діагностичною апаратурою.

Виникло питання реставра-ції церков у Борзні. У мене не склалося, а всі ми таїми бра-ти виділили кошти для цієї святої справи.

У нашому районі з'явилася й перша комбайн для пре-сування соломи, культиватори. Юрій постарався, ба-ся, наше його завод виготовляє це продукцію, брат поїхав у Борзну, зустрівся з усіма керів-никами КСП, підприємствами. І тепер ми знаємо, що хо-чомось допомогли рідним селам.

Добрий словом слід за-гадати патріота своєго краю Іва-на Григоровича Ваїні, із яким ми найчастіше корінчимо свої

загорівськими п'ятірками. І залудне піс-ня про гору високую, про зелений гай, про славну Украї-ну. Радісно на душі, що ми-но стоимо на землі, не те що ни. Так що треба що робити, бо помрутъ села - не виживе Україна.

- Сподівамося, що воини таки виживуть, бо є у нас

такі люди, як кінські бор-знянці - люди а чистою совіс-тю і великою любов'ю до рід-ної землі.

Під нашим контролем по-стійно знаходиться музей слав-етного художника О.Сасенка, долею якого так активно опи-кується донька майстра Ніна

Розмову вів
Леонід КОВАЛЕНКО

НЕ ПИТВО, А ЛІКИ

ГОРІХОВИЙ НАПІЙ

Горіх волоський - *Juglans regia* L.

Родина горіхові - *Juglandaceae*.

Горіх волоський - високе могутнє дерево, яке іноді досягає 35 м заввишки. Стовбур тонстий глязяний, вкритий сіруватою корою з повзунками трицинами. Листки великі, чергові, непарнопічаторні з 7-11 листочками. Верхні листочки най-більші. Квітки одностатеві. Рослина однодомна. Плід - несправжній кістянка, зверху укuta зеленою оболонкою. Цвіте рослина у квітні-травні. Плоди достигають у вересні. Поширені горіхи волоські в Україні переважно у південних регіонах, але добре росте також на півдні Кін-гіївської, Чернігівської та Житомирської областей.

Сиропина. Для напою заготавлюють неспільні плоди у червні, на початку липня.

Технологія приготування напою

1. 200 г свіжих недостиглих плодів горіха волоського подрібнюють, заливają 3 л води, кін'яття 10 хв., настоюють 4 години, фільтрують, доводять до об'єму 3 л.

2. 100 г сіжкої трави материнки зничайної заливają 3 л оконою, настоюють 4 години, фільтрують, доводять до об'єму 3 л.

Рецептуря напою: відвару недостиглих плодів горіха волоського - 3 л, меду ранньовесняного - 2 кг, спирту 96% - 10 л.

Застосування. Напій застосовують для збудження аппетиту та поліпшення травлення при анафіні та гіпогіантіческих гастроїтах, атеросклерозі; екземах, гемофілії, захворюваннях печінки та підділюмкою за-лози; при діабеті (але тоді до напою не додають мед), тріокситоні, скрофулозі тощо.

Приймають по 2-3 столові ложки 3-4 рази на добу за 30 хв. до іди.

ЛЮДЯМ НА ДОБРО

1. АГРУС ЗВІЧАЙНИЙ

Grossularia reclinata Mill.

Родина агрусові - *Grossulariaceae*.

Багаторічна кущова рослина, яка досягає іноді 150 см заввишки. Пагони колючі. Поширеній по всій Україні. Плоди - несправжні ягоди, видозмінені чи округлі; білого, рожевого, червоного і навіть чорного колору.

Сиропина. Використовують плоди агрусу зничайного як зеленими, так і стиглими. Їх сушать, або заликовують з роз-рахунком одна частини подрібнені плодів за дві частини цукру-піску. Зесиргають у скляній тарі та проходженнях пріміненнях.

Для застосування. Вітамінна, сечогінна, стиг-лики.

Страви та агрусові напої корисні і доцільні як живочінні, сечогінні та проносинові засоби. Вони нормалізують крійний тиск, благотворно впливають на функцію нирок та сечового міхура, значно поліпшують загальні обміни речовин. Вживані страви та агрусові напої при анемії, хронічних закрепах. У народній медицині - при онкологічних захворюваннях.

Новини науки, виникаючи внутріклітинні енергетичні процеси, робить висновки, що буріттівна кислота, яка є у плодах агрусу, абрикосів, чорніні та інших ягід, має властивості "спілксу" молодості і дуже показана до вживання людям похилого віку, а також при виснажливих інфекційних недугах, травмах, опроміненнях, перебуванні у зонах з підвищеною радіацією; для працівників АЕС, атомних реакторів, уранових рудників, рентгенологів, осіб, яким проповідують досліди з радіоактивними ізоотопами та обробляють абліжку якісні захворювання.

Протиканозан вживати агрусові страви при загострених візарозових недугах шлунку та дванадцятипалої кишki, проносах із підвищеною кислотністю.

2. ОЖИНА СИЗА

Rubus caesius L.

Родина розові - *Rosaceae*.

Невисокий кущ, що іноді досягає 1,5 м заввишки. Стебла тонкі, часто стеляться по землі, утворюючи значні колючі зарості. Листки тричасті. Квітки великі, білі, утворюють негусті цікти. Чашолистків 5-6.

Плід - складна слизовочорвина, іноді сиза сочковата кістянка, яка за формою нагадує ягоду малини.

Рослина пошиrena в лісових районах України. Росте на галявинах, у мішаних і листяних лісах, перелісках, таях, дібровах.

Сиропина. Для лікарських потреб використовують дози-гли плоди ожини сизої, які збирати у серпні-вересні. Їх сушать у теплих просторих пріміненнях або перетирають з цукром з розрахунком 1:2. Зберігають сушени плоди у цілілі паперової тарі, а зачупковані - у скляному посуді з цильмовими кришками.

Для застосування. Вітамінна, кровоспинна, пропатологічна, потогінна.

Сушенні та консервовані плоди використовують при проносах, гастроїтах та ентеритах, запальніх захворюваннях верхніх дихальних шляхів, бесонні, істері, патологічно-му клімакс, запальні недуги сечостатової системи.

Порядок приготування і вживання. Беруть 2 столові ложки сиропини, заливają 200мл оконою, настоюють пів-години. Приймають по склянці 2-3 рази на добу за півгодини до іди.

Настоєм полошуть ротову порожнину 2-3 рази на добу при ангінах, запальніх недугах зубів, втраті голосу.

Евген ТОВСТУХА,
лікар-гомеопат, письменник

Світлий місяць

НІЧ ЯКА МІСЯЧНА!

Ніч яка місячна, зоряна, ясна,
Види, хоч голки збирай.
Вийди, кохана,
прощаю смородину,
Хоч на хвилиночку в гай.

Сядемо вкучо чуті під калиною,
І над панами я пан!
Глянь, моя рибонько, -
срібною хвиллю
Стельтися в полі туман.

Гай чарівний, ніби променем
вспіаний,
Чи загадався, чи спить.
Он на струні
та високі осічини
Листі лестиво тримтити.

Небо незмірне, всипане зорями,
Що та за Божа краса!
Перлами янсими
он під тополями
Греє краплиста роса.

Ти не лякайся, що ніженьки босі!
Вміши в колібку росу:
Т'єбе, вірня,
як до хатинови
Своїми руками однесу.

Ти не лякайся, що змерзеш,
лебедонько,
Тепло - ні вітру, ні хмар...
Я пригорну тебе
до свого сердечка,
А воно палке, як жар.

МАМО!

Пам'ять висвітлює зовсім дитяче, що було понад п'ятдесят літ назад: прохидаєш, а мама приде або ще щось рукаами, горить керосинова лампа і дунає мамин голос: "...понад лутом зелененським брала вдовиця льон дубенський...".

Вже через багато літ по тому зрозуміла я, що через пісню виливала вона в світ своє горе, свою тугу за батьком, з яким прожили вони всього шість років і якій пропав "безвісти", хоча бачила односельці, що вбігто його на фронті під білоруським містом Речиця. Спасибі тому невідомуому капітану, що хоч написав матері: "Ваш муж погиб".

Та що страшно ї те, що загинув мій батько на Покрову 1943 року, уранці, а ввечері того дня я народилася, але мати ще не знала про батькову смерть і раділа: буде що написати Іванові, бо ж він все писав у листах: "Як ти, Настя?". Розказує мати: "Покладу я тебе і брати поряд із любовю - нехай кругом руїна, а в мене таке благаство: дівко дітей, прийде Іван, повернеться щастя". В селі з'явилася дифтерія. Раніше захворів братик Гриша, став задихатися і помир. Медіка в селі не було, лікарі теж, а тих дітей, що воїздили в інфекційне відділення сусіднього села Покопичі, теж ховали щодня.

Похвалили юного братика. А через два

тижні прийшла похоронка на батька.

Вже ставши вдовою, коли, здавалось, далі жити неможливо, питала: "Мамо, як же Ви вижили?"

"Заряді тебе Бог дав мені силу, дитино", - відповідала мама. І такі силі дав Господь моїй матері, що вивчла вона свою денонощ на лікарі.

А сама працювала в колгоспі задар-

ГОЛУБКА

ма. Зимою, погано відягнена, тягала колоди з лісу, мокрі коноплі з копанки, косила і скіртувала разом з чоловіками, полола, жала, в'язала... А жіночість і доброту не втратила. Одягалася у виниші своїми руками одяг, гарною була, а співала...

І все-таки настільки!

Виниші ще мама заміж, і прожила вони з моїм вітчимом ще 33 роки.

Це була сім'я! Батько (так я й досі називаю покійного вітчима) зумів з матір'ю створити дім і сім'ю. І дома було затишно! Бідно, але тепло, чисто, прибрано. Перед святом чи неділею в хаті і перед образами завжди горіла лампадка. Жодного поганого слова не чула я в обісті. І їшли до нас сусіди з добрими чи складними справами за породою.

В пам'ять покійного брата мама всім дітям, а більшість їх росла без батьків, давала, що могла. Тому і

зраз, коли приїжджаю в село, вже солідні чоловіки питают: "Як там баба Настя?".

А баба Настя, якій зараз дев'яностий рік, живе собі у Києві у дочки, сама іздає до Володимирського собору, і водій маршрутного таксі, нехай будуть здорові, самі зупиняють-ся і забирають маму.

Читає, цікавиться політикою, ди-

ли в селі закривали церкву і доводилось пішки чи на потягах діставатися до церков молитися.

Гордиться родом своїм, у якому не було недостойних. І народом своїм гордиться, розказує, яким (м'як посібний дядько Петро), пройшовши у війну до Німеччини, не брав там нічого і не послав додому жодної речі, як інші. А на запитання командира "Чого ти, Чепурний, пічого не послила?", відповів: "А я свою Україну не хочу соромити німецьким гангр'ям".

Гордиться Кияном, що став нині світлим мистецтвом. Але нерідко вранці на маминих очах слзы. Чого плачете, мамо? Та гладила вночі, як ми з дідусям та Федором (чи Михайллом, чи Сашком, бо було їх семеро) були на нашому хуторі у Калинівці, а біля криниці так цвіла какалуша (черемуху у нас так називають), а по долині туман...

Мамо, мамо, голубко моя сизокрила! Нехай туман залишиться у споминах, а ясна погода для Вас нехай буде ще долго-долго. Бо не можна забути, як зустрічали і провождали Ви мене протягом усього моого життя, того душевного затишку, який Ви створювали і який охоплює мене зараз, коли йду додому: там мене чекає матінка!

Простіть мене, мамо!
Живіть довго, моя голубко!

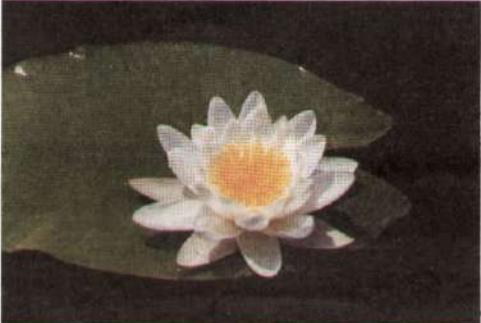
Пелагея ЛЕБІДЬ,
княнка із Сосниці

Фото наших іншай

Мій вірний друг і страж!

Фото Лілії Павлюти

Сонце на долоні листка.

Фото Тамари Пінчук

КАЗКОВИЙ СВІТ ОЛІ НОСАЧ

Доньці члена нашого земляцько-го товариства Віктора Сергійовича Носача 12 років, і вона пише казки та вірші. А перша проба пера відбулася значно раніше, коли під казочкою "Любов і зло" з'явилася підпис: "Оля Носач, 8 років".

Звичайно, в творах Олі ще багато наївного, незакінченого. Але ж треба зважити на вік авторки. Ми добре пам'ятаємо казку французького письменника Екзюпері "Маленький принц". Це мудра притча, звернена

як до дітей, так і до дорослих, про відповідальність кожного з нас за добро і зло на землі. Хто знає, може, і Оля Носач стане автором багатьох казок, які вчитимуть людей цінувати все красче, що в них є, не закривати його тінню зла.

Пропоную читачам одну з невеликих казок Олі Носач у своїй редакції.

Іван КОРБАЧ,
член Національної Спілки письменників України

вживують мало, а нас на кожному кроці згадують. Тільки чути: "Будь ласка", "Дякуй", "Вибачте". - Ще й дітей тому навчають! - обурилася Будь ласка. - Наказуваю частіше нас вживати. А того й не розуміють, що пророкують, так звану інфляцію, знецінення слова. Виросте дитина і буде, як папуга, повторювати нас. Треба щось зробити, щоб люди цінували нас.

Почали нарости грубість, недоброзичливість, образи, озлоба. І погірша-

ло життя на планеті. Ось тут і схаменулися в схованці Будь ласка, Дякую та Вибач. Вирішили не гайно повернутися до людей. І хоча не всі поспішили їх визнавати знову, але з кожним днем ставали люди добрішими одне до одного.

З того часу Будь ласка, Дякую та Вибач вже не ображалися на свою долю, і на чужій далікій планеті запанували добро та злагода.

Оля НОСАЧ

Редакційна рада:
В.В.Ткачук, В.І.Авдеєнко, Л.Н.Горлач (Коваленко), Б.В.Іванченко, П.І.Медведь, О.Г.Олійник, В.Є.Устименко.

За достовірність фактів, точність імен та прізвищ, географічних та історичних реальій відповідають автори публікацій.

Передрук, кількі з видома видання. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літературний редактор Віктор КАВА. Комп'ютерний набір Юлія ВАЛОВА. Верстка Галина ЧУЙКО.

Надруковано та заверстано на замовлення видавництва "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у ВАТ "Видавництво "Київська правда" (буль. Маршала Гречка, 13). Тираж 15000. Зам. 3311.

Для чергової подорожні я обрала не-відому планету, де теж є люди та звірі і окрім від них живуть слова. Саме там я почула про них дивовижну історію.

Якось зустрілися слова. Будь ласка. Дякую і почали скаржитися на свою долю. Після чого про це Вибач і теж приєднався до розмови.

- Затерли, зневінили нас люди, - бідкався Вибач. - Всі інші слова

вживують мало, а нас на

кожному кроці згадують.

Тільки чути: "Будь ласка", "Дякуй", "Вибачте".

- Ще й дітей тому навчають!

- обурилася Будь ласка.

- Наказуваю частіше нас

вживати. А того й не розуміють,

що пророкують, так звану інфляцію,

знецінення слова.

Виросте дитина і буде, як папуга,

повторювати нас.

Треба щось зробити, щоб люди

цинували нас.

Почали нарости грубість, недоброзичливість,

образи, озлоба. І погірша-

ло життя на планеті. Ось тут і схаменулися в схованці

Будь ласка, Дякую та Вибач.

Вирішили не гайно повернутися до людей.

І хоча не всі поспішили їх визнавати знову,

але з кожним днем ставали

люді добрішими одне до одного.

З того часу Будь ласка, Дякую та Вибач вже

не ображалися на свою долю, і на чужій далікій

планеті запанували добро та злагода.

Світлана ШАФАР

ОТЧІЙ ПОРІГ

Шеф-редактор Віктор ТКАЧЕНКО

Головний редактор Леонід ГОРЛАЧ

Засновник: товариство "Чернігівське земляцтво" в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06. XI. 2001 р.

Реєстраційне свідоцтво: серія KB № 5594

Адреса редакції: 01023, Київ, 23, Спортивна

площа, 1, тел./факс 246-74-31.

e-mail: otchiy_porig@ukr.net